

4 SOVON-BLOKKEN

EEN AANTAL UITKOMSTEN VAN VIER JAAR SOVON-TELLINGEN IN VIER BLOKKEN IN DE REGIO HAARLEM.

In oktober 1978 startte de Stichting Ornithologisch Veldonderzoek Nederland (SOVON) het vijf jaar durende vogelatlasproject voor winter-en trekvogels. Nog een paar maanden duurt dus nog het telwerk voor dit project, waaraan ook is deelgenomen door diverse leden van de Vogelwerkgroep Haarlem. Binnen het gebied van onze Vogelwerkgroep vallen (geheel of gedeeltelijk) 18 SOVON-blokken van 5x5 km, van de Zuidpier tot Langevelderslag en van Ruigoord bij het Noordzeekanaal tot in de Haarlemmermeerpolder.

Een gebied met een grote gevarieerdheid van landschappen: een bijna 20 km lange kustlijn, de ver in zee gestoken pier bij IJmuiden, het jonge duin achter de Zeereep, het oude binnenduin 5 km landinwaarts, laagveenpolders met veeteelt, zware zeekleipolders met intensieve akkerbouw, de geulen en kanalen van de A.W. duinen, het water van Noordzeekanaal en Ringvaart, bollenvelden, boerderijen, dorpen, de haven van IJmuiden, de stad Haarlem.

We spraken met Joop Buker, districtscoördinator SOVON, over vier jaar SOVON-telwerk in de regio Haarlem. Tot en met oktober 1982 zijn nu de maandelijkse telkaarten per computer verwerkt. Stapels gegevens, computervellen vol cijfers en codes, overzichten en tabellen. Kunnen ze ons al iets vertellen over de vogels, de winter- en trekvogel, van het Haarlemse vogelgebied?

Hieronder enige resultaten, de vrucht van een lange avond gezamenlijk cijfer-spitwerk, die - vooruitlopend op de te verschijnen atlas; ons iets wijzer maken (maar iets is nog maar heel weinig) over de vogelrijkdom rondom Haarlem.

We kozen vier blokken in het gebied van de VWG Haarlem voor het maken van een aantal vergelijkingen. Te weten:

blok 24-18 in het uiterste noordwesten, waarin de Zuidpier ligt;

blok 25-22 in het noordoosten, het gebied rondom Spaarndam;

blok 24-48 in het zuidwesten, een deel van de A.W. duinen en een aantal bollenvelden en weiden rondom Vogelenzang;

blok 25-51 in het zuidoosten, vnl. Haarlemmermeer, ten westen van de Hoofdvaart.

Het eerste dat opvalt is dat er tussen deze vier blokken grote verschillen bestaan wat betreft de soortenrijkdom (zie tabel 1). Zo blijken in alle maanden van het jaar in de A.W. duinen (blok 24-48) bijna twee maal zo veel soorten voor te komen als in de Haarlemmermeer (blok 25-51). Opmerkelijk is voorts het zeer lage aantal niet overvliegende soorten dat in de maanden juni en juli werd waargenomen in het blok waarin de zuidpier ligt. Zo laag is het aantal in deze periode in dit blok, dat ook toch zo'n twee vierkante kilometer duingebied omvat, dat mag worden vermoed dat enig zomers telwerk nog wel een aantal soorten moet kunnen opleveren dit jaar.

Van een zestal soorten zijn we nagegaan in welke aantallen ze in SOVON-telperiode t/m oktober 1982 in de 4 blokken aanwezig waren. Die 6 soorten zijn Kramsvogel, Bergeend, Gierzwaluw, Kievit,

Tabel 1.

Aantal soorten per maand in 4 SOVON-blokken in de regio Haarlem.
(F = uitsluitend overvliegend, G = in alle andere gevallen)

	Blok 24-18		Blok 25-22		Blok 24-48		Blok 25-51	
	G	F	G	F	G	F	G	F
januari	118	7	93	1	121	5	74	1
februari	92	12	89	-	116	5	68	2
maart	94	11	105	1	120	6	71	4
april	111	20	119	2	149	5	71	4
mei	62	14	118	1	138	10	79	2
juni	39	11	92	-	124	5	68	4
juli	33	8	95	-	125	2	74	1
augustus	74	10	95	1	136	3	75	5
september	90	15	91	3	139	5	66	4
oktober	112	16	95	-	128	4	61	2
november	73	24	83	1	116	2	66	-
december	101	9	102	-	110	5	71	2

De tabellen 2 t/m 7 geven schattingen van het grootste aantal exemplaren dat op één dag van de betrokken maand in het betreffende blok aanwezig is geweest.

- = 1 exemplaar
- = 2-10 ex.
- = 11-100 ex.
- = 101-1000 ex.
- = 1001-10000 ex.
- = meer dan 10000 ex.
- x = wel aanwezig, geen schatting gemaakt.
- o = overvliegend waargenomen.
- = niet waargenomen.

Fitis en Sperwer.

Slechts in de maanden juni en juli blijkt de Kramsvogel in geen van de 4 blokken te zijn voorgekomen (tabel 2). Behalve aan de kuststrook (blok 24-18) komt hij van september t/m mei overal voor en vooral in blok 24-48 in relatief grote aantallen. In de polders rond Spaarndam blijkt hij dan in grotere aantallen gesignaleerd te worden dan in de Haarlemmermeerpolder. Het wekt verbazing dat de soort in maart niet in blok 24-18 is gesignaleerd. Afgezien van een opmerkelijk late waarneming in oktober, is de Gierzwaluw (tabel 3) slechts overvliegend in mei en juni in blok 24-18 gezien. Hoewel zich in Nieuw Vennep (in blok 25-51) jaarlyks een broedkolonie bevindt, blijkt deze soort daar in april nog niet waargenoemd te zijn. Even opmerkelijk is het ontbreken van september-waarnemingen in blok 25-22.

De Bergeend (tabel 4) blijkt niet in het Haarlemmermeerse blok voor te komen in de periode juli t/m januari. In alle overige blokken is de soort elke maand aanwezig, ook in de ruiperiode. Het grootste aantal werd in de maand maart in blok 25-22 waargenomen.

Tabel 5 toont dat blok 24-18 nog niet goed is geteld. De Fitis moet in de zomermaanden in dit blok, getuige zijn aanwezigheid in mei, in behoorlijke aantallen te signaleren zijn. Opmerkelijk is ook dat in september de Fitis niet is waargenomen in blok 25-22.

Tabel 2.

Voorkomen van de Kramsvogel in 4 SOVON-blokken in de regio Haarlem.

	24-18	25-22	24-48	25-51
januari	•••	•••	•••	•••
februari	x	•••	•••	•••
maart	-	•••	•••	•••
april	••	•••	•••	x
mei	-	•••	••	x
juni	-	-	-	-
juli	-	-	-	-
augustus	-	-	-	x
september	-	x	•••	••
oktober	••	•••	•••	•••
november	••	•••	•••	•••
december	•••	•••	•••	•••

Tabel 3.
Voorkomen van de Gierzwaluw in 4 SOVON-blokken in de regio Haarlem.

	24-18	25-22	24-48	25-51
januari	-	-	-	-
februari	-	-	-	-
maart	-	-	-	-
april	-	x	••	-
mei	o	•••	•••	•••
juni	o	•••	•••	•••
juli	-	•••	•••	•••
augustus	-	••	•••	•••
september	-	-	•••	o
oktober	•	-	-	-
november	-	-	-	-
december	-	-	-	-

Tabel 4.
Voorkomen van de Bergeend in 4 SOVON-blokken in de regio Haarlem.

	24-18	25-22	24-48	25-51
januari	•••	•••	•••	-
februari	••	•••	•••	••
maart	••	•••	•••	••
april	••	•••	•••	••
mei	••	•••	•••	••
juni	••	•••	•••	x
juli	o	•••	•••	-
augustus	••	•••	•••	-
september	•	••	••	-
oktober	x	••	•••	-
november	o	•••	•••	-
december	•	••	•••	-

Tabel 5.
Voorkomen van de Fitis in 4 SOVON-blokken in de regio Haarlem.

	24-18	25-22	24-48	25-51
januari	-	-	-	-
februari	-	-	-	-
maart	-	-	•••	•
april	•	•••	•••	••
mei	•••	•••	•••	•••
juni	-	•••	•••	•••
juli	-	•••	•••	••
augustus	•	•••	•••	•••
september	-	-	•••	•••
oktober	•	x	••	-
november	-	-	-	-
december	-	-	-	-

Een grote dichtheid bereikt de Fitis in het blok van de A.W. duinen, waar zelfs in september nog meer dan 1000 exemplaren op één dag naar schatting werden gesignaleerd. Oktober-waarnemingen werden uit drie van de vier blokken gemeld.

Tot weinig commentaar geeft tabel 6 over het voorkomen van de Kievit aanleiding. De grootste aantallen Kieviten blijken in december aanwezig te zijn geweest. In het blok 24-18 zijn in juli in het geheel geen, en in februari en september slechts overvliegende Kieviten gesignaleerd.

Tabel 7 tenslotte, over het voorkomen van de Sperwer in de 4 SOVON-blokken, liet zien dat deze soort 's winters in alle blokken is waargenomen, maar 's-zomers slechts in blok 24-48 aanwezig is. In dit blok werden in alle maanden van oktober tot en met februari meer dan tien Sperwers aangetroffen op één dag, het welk opmerkelijk mag worden genoemd.

Voor twee maanden, te weten januari en september, zijn we tenslotte nagegaan welke soorten voorkwamen in de 4 blokken. Dat leerde allereerste dat in de maand januari in de 4 blokken tezamen 163 soorten werden waargenomen en in de maand september 187. Van de 163 soorten in januari werden er 59 in alle 4 blokken waargenomen (tabel 8), van de 187 in september echter maar 37. Van de 163 soorten in januari werden er 56 slechts in één blok waargenomen; van de 187 in september waren dat er 78 (tabel 9). Geconcludeerd mag hieruit worden dat de spreiding van de aanwezige soorten over de 4 betreffende blokken in januari groter is dan in september. Men treft, m.a.w. dan meer soorten buiten de eigen biotoop aan. Tabel 9 laat ook zien dat het vooral de blokken 24-18 en 24-48 zijn, waar veel soorten werden aangetroffen die dan wel in januari, dan wel in september uitsluitend in één blok (dus een van deze twee) werden aangetroffen. Terwijl in het blok rondom Spaarndam in januari maar twee soorten werden gesignaleerd die uitsluitend daar werden gezien, te weten de Kempiaan en de Canadese Gans; het zelfde gold voor het

Tabel 6.
Voorkomen van de Kievit in 4
SOVON-blokken in de regio Haarlem.

	24-18	25-22	24-48	25-51
januari	●	●●●	●●●	x
februari	○	●●●	●●●	●●●
maart	x	●●●	●●●	●●●
april	x	●●●	●●●	●●●
mei	x	●●●	●●●	●●●
juni	x	●●●	●●●	●●●
juli	-	●●●	●●●	●●●
augustus	●	●●●	●●●	●●●
september	○	●●●	●●●	●●●
oktober	x	●●●	●●●	●●●
november	x	●●●	●●●	●●●
december	●●●	●●●	●●●	●●●

Tabel 7.
Voorkomen van de Sperwer in 4
SOVON-blokken in de regio Haarlem.

	24-18	25-22	24-48	25-51
januari	●●	●	●●●	●
februari	-	●	●●●	-
maart	-	●●	●●	-
april	-	x	●●	●
mei	-	-	●●	-
juni	-	-	●●	-
juli	-	-	●●	-
augustus	-	○	●●	-
september	-	-	●●	-
oktober	x	●	●●●	-
november	●	●	●●●	●
december	○	●	●●●	●

Haarlemmermeerse blok in september, te weten de Holenduif en, hoogst opmerkelijk, de Draaihals.

(met dank aan Joop Buker) J.K.

Tabel 8.

Waargenomen in alle vier blokken/Maanden januari en september.

jan. sept.		jan. sept.		jan. sept.	
Dodaars	x	Meerkoet	x x	Paapje	x
Fuut	x x	Scholekster	x x	Merel	x x
Bl.Reiger	x x	Goudplevier	x	Kramsvogel	x
Knobbelzwaan	x	Kievit	x x	Zanglijster	x x
Wilde Zwaan	x	Watersnip	x	Koperwiek	x
Kolgans	x	Wulp	x x	Pimpelmees	x
Smient	x	Tureluur	x x	Koolmees	x
Wintertaling	x x	Oeverloper	x	Vl.Gaai	x
Wilde Eend	x x	KOKMEEUW	x x	Ekster	x x
Slobeend	x	Stormmeeuw	x x	Kauw	x x
Tafeleend	x	Kl.Mantelm.	x	Zw.Kraai	x x
Kuifeend	x x	Zilvermeeuw	x x	Bonte Kraai	x
Toppereend	x	Gr.Mantelm.	x x	Spreeuw	x x
Brilduiker	x	Holenduif	x	Huismus	x x
Nonnetje	x	Houtduif	x x	Ringmus	x
Mid.Zaagbek	x	Turkse Tortel	x x	Vink	x x
Gr.Zaagbek	x	Veldleeuwerik	x x	Keep	x
Bl.Kiekendi.	x	Boerenzwaluw	x	Groenling	x
Buizerd	x	Huiszwaluw	x	Putter	x
Torenavalk	x x	Graspieper	x x	Sijs	x
Patrijs	x	Gele Kwik.	x x	Kneu	x x
Fazant	x	Witte Kwik.	x x		
Waterhoen	x	Roodborst	x x	Totaal	59 37

Tabel 9.

Waargenomen in slechts één van de vier blokken/Maanden januari en september.
(o= overvliegend.)

	Januari				September			
	24-18	25-22	24-48	25-51	24-18	25-22	24-48	25-51
Roodkeelduiker					o			
Georde Fuut							x	
Purperreiger					x			
Grauwe Gans						o		
Rotgans					x			
Krooneend				x			x	
Toppereend					x			
Eidereend	x							
Zw.Zeeeend					x			
Gr.Zeeeend	x							
Brilduiker					x			
Mid.Zaagbek					x			
Zwarte Wouw			o					
Br.Kiekendief			x					
Gr.Kiekendief								x
Havik			x					x
Sperwer								x
Ruigpootbuizerd								x
Slechtvalk								x
Waterral			x					x
Kluut						x		
Morinelplevier								x
Zilverplevier	x				x			
Kanoetstrandl.	x							
Drieteenstrandl.					x			
Paarse Strandl.	x				x			
Kemphaan		x				x		
Bokje								x
Houtsnip								
Rosse Grutto	x				x			
Regenwulp					x			
Bosruiter						x		
Gr.Franjepoot	x							
Kleine Jager					x			
Dwergmeeuw	x				x			
Grote Stern	x							
Noordse Stern					x			
Dwergstern					x			
Holenduif								x
Bosuil			x					x
Ransuil								x
Velduil						x		
Ijsvogel			x					
Draaihals								x
Groene Specht								x
Zwarte Specht			x					x
Kl.Bonte Specht			x					x
Boomleeuwerik	x							x
Strandleeuwerik	o							
Waterpieper			x					

	Januari				September			
	24-18	25-22	24-48	25-51	24-18	25-22	24-48	25-51
Gr.Gele Kwikst.							x	
Waterspreeuw			x					
Nachtegaal							x	
Roodborsttapuit					x			
Beflijster	x						x	
Grote Lijster							x	
Sprinkhaanrietz.							x	
Rietzanger							x	
Bosrietzanger							x	
Braamsluiper							x	
Grasmus							x	
Zwartkop			x					
Tjiftjaf				x				
Vuurgoudhaantje			x					
Glanskop			x					
Staartmees							x	
Matkop				x			x	
Kuifmees			o				x	
Zwarte Mees			x				x	
Boomklever			x					
Klapekster						x		
Roek			x					
Bonte Kraai							x	
Raaf			x				x	
Keep							x	
Sijs							x	
Barmsijs							x	
Goudvink			x					
Ijsgors	x						x	
Sneeuwgor	x							
Rietgor			x					
Gr.Gors			x					
Kl.Burgemeester	x							
Noordse Stormv.	x				o			
Papegaaiduiker	x							
Alk	x							
Rosse Franjepoot	x							
Geelsnavelduiker	x							
Gr.Burgemeester	x							
Kuifaalscholver	x				o			
Ijsduiker	x							
Zwarte Zeekoet	x							
Zwartkopmeeuw	o				x			
Kleine Alk	x							
Jan van Gent	x				x			
Drieteenmeeuw					x			
Noordse Pijlstormv.					x			
Stormvogeltje					x			
Vaal Stormvogeltje					x			
Middelste Jager					x			
Grote Jager					x			
Flamingo	x							
Douglas Stern					x			
Witoogeend							x	
Nijlgans						x		

	Januari				September			
	24-18	25-22	24-48	25-51	24-18	25-22	24-48	25-51
Canadese Gans		x						
Roodpootvalk							x	
Poelruiter							x	
Taigaboomkr.			x					
Bladkoninkje					x			
Aantal soorten	28	2	23	3	28	8	40	2

